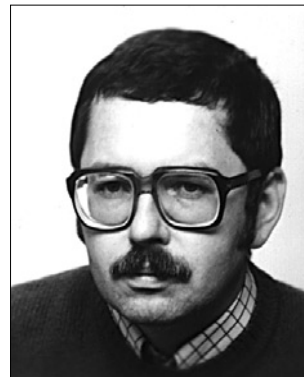

K PROBLEMATICE PUBLIKOVÁNÍ PRŮZKUMŮ PAMÁTEK A VÝCHOVĚ SPECIALISTŮ

ING. ARCH. JIŘÍ ŠKABRADA

Diskuse o nejvhodnějším způsobu publikování stavebně historických průzkumů, respektive informací o jejich výsledcích, probíhaly v redakční radě už dlouho před vyjitím prvního čísla časopisu. Nad prvním číslem jsme se názorově rozdělili v podstatě do dvou táborů. Jeden by preferoval publikování většího počtu kratších zpráv o průzkumech, zaměřených na nejdůležitější nové přínosy, zatímco druhý by otiskoval raději menší počet obširnějších statí.

Realita dodávaných příspěvků si ale nakonec vynutila jakousi kompromisní „třetí cestu“, při níž se uplatňují oba způsoby výběru a přípravy textů. Tím se alespoň zčásti udrží výhody obou verzí - jak informace o zajímavých výsledcích většího počtu průzkumů, tak alespoň občasná ukázka téměř kompletního elaborátu, což může mít význam zejména pro začínající specialisty v oboru.

Z obou těchto skupin se shodou okolností vymyká práce, která tvoří značnou část rozsahu tohoto čísla - stať Michaela Rykla o průzkumu tvrze v Litovicích u Prahy. Byla odevzdána delší, než se čekalo, a přitom některé „povinné“ části průzkumu neobsahuje. Shodli jsme se však nakonec na tom, že je to práce do té míry soudržná a mimořádná, že její krácení či dělení v podstatě není možné ani žádoucí. Pouhá interpretace bez popisu náleзовých situací by mohla působit nedůvěryhodně, a oddělení třeba mladších stavebních fází by znejasnilo metodiku práce, využívající pro pochopení původní stavby i poznání logiky jejích přestaveb.

Budete mít tudíž možnost se nechat vtáhnout do složité funkční struktury pozoruhodné stavby litovické tvrze v její původní podobě i při pozdějších adaptacích, identifikované opravdu systematickým, podrobným a hloubkovým (a také nikým neobjednaným) průzkumem. Práce se naopak nezabývá tím, čím se zabývaly všechny dosavadní statě o této stavbě - tedy kvalitativně nadprůměrnou a snad francouzsky orientovanou kamenickou prací, která tu byla uplatněna. Z Ryklovy práce je ale zřejmé, jak relativní v tomto (a spouště jiných!) případech jsou soudy, „klouzající“ po povrchu stavby pouhým tvaroslovným rozbohem jejich architektonických článků. Bude-li francouzský původ litovického architektonického konceptu a prvků v budoucnu opravdu řádně doložen, bude o to zajímavější právě a teprve ve světle informací o stavbě jako o funkčním a typologickém celku, užívajícím i zcela specificky středoevropské stavební zvyklosti.

Myslím, že udivující vysvětlení stavby, považované navíc za relativně známou, souvisí kromě osoby autora průzkumu s obecnější proměnou přístupu k poznávání historických staveb. Nevím, zda to současně znamená určité vyčerpání dnes už více než stoletého tradičního, převážně tvaroslovného přístupu historie umění, ale rozhodně nelze přehlédnout sílící trend poznávání staveb jako celků, s výrazným zaměřením na techničtější, racionálnější, a tudíž exaktnější uchopitelné informace, které jsou ve stavbě obsaženy.

Dnešní dobré průzkumy zařazují stavbu do správných souvislostí vysvětlením a srovnáním její typologie, a operují stále více rozbohem všech konstrukcí, jejichž chronologický obsah byl pro starší bádání téměř neznámý, a tudíž obtížně využitelný. Důležitým pramenem poznání historické stavby, a to zejména u staveb vícekrát a výrazně upravovaných,

se stává také pochopení elementární logiky přestaveb nejen z hlediska ideálního typologického vzorce pro původní i novou funkci v příslušné době, ale i logika věcně stavební části takové akce, protože ta měla také svá pravidla, podmíněná soudobými technickými možnostmi a zvyklostmi. Dobré soudobé průzkumy jsou také vesměs schopny zařadit stavbu do tehdejšího kontextu i s přihlédnutím ke standardu tvorby v jiných vrstvách tehdejší společnosti, protože jsou schopny vycházet z principu „jedné architektury“ v celém sociálním rozpětí, tedy od nejbohatších sídel a kultovních staveb až po tvorbu na malém městě či vesnici.

Pro schopnost pracovat takto komplexně při poznávání historické stavby má bezpochyby klíčový význam charakter vzdělání a dalšího školení příslušného specialisty. Jestliže jsme vyzdvihli pro vzdělání stavebního historika stoupající význam schopnosti poznat, vysvětlit a zhodnotit i technickou informaci, je snad možné připomenout, že z klasiků třeba Václav Mencl či Jan Muk a z mladších třeba Petr Macek byli, respektive jsou, původním vzděláním stavební inženýři.

Nechci samozřejmě vzbudit těmito slovy dojem, že by řádného soudobého průzkumu historické stavby mohli či měli být schopni jenom architekti či prostě „stavaři“. Ideální je pochopitelně setkání a vzájemné ovlivňování všech disciplin, resp. způsobů vzdělání, které se mohou touto prací zabývat nebo alespoň k jejich relativní úplnosti přispívat. Není ani ostatně třeba prokazovat, že nejvýrazněji se v posledních desetiletích pohnuly kupředu poznatky všude a právě tam, kde k mezidisciplinovému ovlivnění a spolupráci došlo.

Je proto myslím velmi důležité pečovat o příležitosti a vytvářet možnosti setkání různých typů výchovy nejlépe při společném dalším vzdělávání a výměně poznatků. Chci se proto na závěr zmínit o jednom povýtce aktuálním problému, při jehož řešení se teď zdá hrozit varianta z tohoto hlediska podle mého názoru nevhodná až nešťastná. Mám na mysli dnešní ekvivalent bývalých kandidátských disertací - takzvaných aspirantur, tedy doktorandské studium. Tato forma studia v oboru dějin architektury na půdě Fakulty architektury ČVUT by mohla a měla být v podstatě ideální příležitostí pro výchovu specialistů pro stavebně historické průzkumy. Skladba pracovních cílů lidí, kteří se do první vlny studia přihlásili, tuto tezi potvrzuje, a rejstřík jejich původního vzdělání dává za pravdu i výše zmíněnému názoru o stále obecnějším vědomí důležitosti získání technických informací pro průzkumovou práci.

Jsem přesvědčen, že situace s přihlášenými a přijatými uchazeči s původně univerzitním vzděláním v doktorandském kurzu na FA ČVUT by měla být pro tuto školu a obor kromě zadostiučinění zejména pobídkou k vytvoření racionálního a situaci odpovídajícího způsobu studia, a nikoli ke snaze uchazeče s odlišným vzděláním od studia odradit nebo jim nástup dokonce administrativně znemožnit. Zatím se ale bohužel zdá, že hrozí právě takováto varianta, která by podle mého názoru znamenala podstatné ochuzení výuky. Ze skupiny doktorandů by zmizeli historik, etnograf i archeolog ke škodě školených i školitelů a zejména stavebně historického průzkumu jako typicky mezidisciplinového oboru.

